

PSYCHOLOGY
SEMESTER II
GENERAL PSYCHOLOGY II
MCQ
UNIT 1 Learning

ભાગ ૧: શિક્ષણ ની વ્યાખ્યા (Definition of Learning)

૧. શિક્ષણ એટલે શું?

અ) ફક્ત જન્મજાત વર્તન

બ) અનુભવના પરિણામે વર્તનમાં થતો પ્રમાણમાં કાયમી ફેરફાર

ક) શારીરિક વિકાસ

ડ) અસ્થાયી પ્રતિક્રિયાઓ

જવાબ: બ) અનુભવના પરિણામે વર્તનમાં થતો પ્રમાણમાં કાયમી ફેરફાર

સમજૂતી: શિક્ષણ એ અનુભવ દ્વારા વર્તનમાં થતી ફેરફાર પ્રક્રિયા છે, જે પ્રમાણમાં સ્થિર હોય છે.

૨. શિક્ષણ નું એક મુખ્ય લક્ષણ શું નથી?

અ) અનુભવ આધારિત

બ) કાયમી

ક) વર્તનલક્ષી

ડ) તાત્કાલિક અને ક્ષણિક (Temporary and momentary)

જવાબ: ડ) તાત્કાલિક અને ક્ષણિક

સમજૂતી: શિક્ષણ ટૂંકા ગાળાનો ફેરફાર નથી, પરંતુ પ્રમાણમાં કાયમી હોય છે.

૩. નીચેનામાંથી કયું શિક્ષણ નું ઉદાહરણ નથી?

અ) સાચકલ ચલાવતા શીખવું

બ) પરીક્ષા માટે અભ્યાસ કરવો

ક) દવાના કારણે ઊંઘ આવવી

ડ) નવી ભાષા શીખવી

જવાબ: ક) દવાના કારણે ઊંઘ આવવી

સમજૂતી: દવાના કારણે ઊંઘ આવવી એ શારીરિક પ્રતિક્રિયા છે, જે અનુભવ દ્વારા થતો વર્તન ફેરફાર નથી.

ભાગ ૨: શાસ્ત્રીય અભિસંધાન (Classical Conditioning)

૪. શાસ્ત્રીય અભિસંધાનનો સિદ્ધાંત કોણે આપ્યો હતો?

અ) બી. એફ. સ્કિનર

બ) ઇવાન પાવલોવ

ક) એડવર્ડ થોર્નડાઈક

ડ) આલ્બર્ટ બાન્ડુરા

જવાબ: બ) ઇવાન પાવલોવ

સમજૂતી: પાવલોવે તેમના પ્રખ્યાત ફૂતરાના પ્રયોગો દ્વારા શાસ્ત્રીય અભિસંધાનની વિભાવના રજૂ કરી હતી.

૫. પાવલોવના પ્રયોગમાં, ખોરાક એ શું હતું?

અ) અનઅભિસંધિત ઉદ્દીપક (Unconditioned Stimulus - UCS)

બ) અભિસંધિત ઉદ્દીપક (Conditioned Stimulus - CS)

ક) અનઅભિસંધિત પ્રતિક્રિયા (Unconditioned Response - UCR)

ડ) અભિસંધિત પ્રતિક્રિયા (Conditioned Response - CR)

જવાબ: અ) અનઅભિસંધિત ઉદ્દીપક (Unconditioned Stimulus - UCS)

સમજૂતી: ખોરાક કુદરતી રીતે લાળ ઉત્પન્ન કરતો હતો, તેથી તે અનઅભિસંધિત ઉદ્દીપક હતો.

૬. પાવલોવના પ્રયોગમાં, ઘંટડી એ શું હતી?

અ) અનઅભિસંધિત ઉદ્દીપક

બ) અભિસંધિત ઉદ્દીપક (Conditioned Stimulus - CS)

ક) અનઅભિસંધિત પ્રતિક્રિયા

ડ) અભિસંધિત પ્રતિક્રિયા

જવાબ: બ) અભિસંધિત ઉદ્દીપક (Conditioned Stimulus - CS)

સમજૂતી: ઘંટડી શરૂઆતમાં તટસ્થ હતી, પરંતુ ખોરાક સાથે જોડાણ પછી તે લાળ ઉત્પન્ન કરવાનું શીખી હતી.

૭. શાસ્ત્રીય અભિસંધાનમાં, લાળ ઝરવી એ કયા પ્રકારની પ્રતિક્રિયા છે?

અ) સ્વૈચ્છિક પ્રતિક્રિયા

બ) અનૈચ્છિક પ્રતિક્રિયા

ક) ઇનામ આધારિત પ્રતિક્રિયા

ડ) સભાનપણે શીખેલી પ્રતિક્રિયા

જવાબ: બ) અનૈચ્છિક પ્રતિક્રિયા

સમજૂતી: શાસ્ત્રીય અભિસંધાનમાં અનૈચ્છિક, પ્રતિક્રિયાત્મક વર્તનો શીખવામાં આવે છે.

૮. જો ઘંટડી વાગ્યા પછી લાંબા સમય સુધી ખોરાક ન આપવામાં આવે, તો અભિસંધિત પ્રતિક્રિયા નબળી પડીને અદૃશ્ય થઈ શકે છે. આ પ્રક્રિયાને શું કહેવાય છે?

અ) ઉત્તેજના સામાન્યકરણ

બ) વિલોપન (Extinction)

ક) સ્વયંભૂ પુનઃપ્રાપ્તિ

ડ) ભેદભાવ

જવાબ: બ) વિલોપન (Extinction)

સમજૂતી: જ્યારે અભિસંધિત ઉદ્દીપક એકલા રજૂ થાય છે અને અનઅભિસંધિત ઉદ્દીપક વિના હોય છે, ત્યારે અભિસંધિત પ્રતિક્રિયા ધીમે ધીમે અદૃશ્ય થઈ જાય છે.

ભાગ ૩: કારક અભિસંધાન (Operant Conditioning)

૯. કારક અભિસંધાનનો સિદ્ધાંત કોણે વિકસાવ્યો હતો?

અ) ઇવાન પાવલોવ

બ) બી. એફ. સ્કિનર

ક) વુલ્ફગેંગ કોહલર

ડ) એડવર્ડ ટોલમેન

જવાબ: બ) બી. એફ. સ્કિનર

સમજૂતી: સ્કિનરે તેમના સ્કિનર બોક્સ પ્રયોગો દ્વારા કારક અભિસંધાનના સિદ્ધાંતને લોકપ્રિય બનાવ્યો.

૧૦. કારક અભિસંધાનમાં, વર્તન શાના દ્વારા પ્રભાવિત થાય છે?

અ) ઉદ્દીપક-પ્રતિક્રિયા જોડાણ

બ) વર્તનના પરિણામો (Consequences)

ક) જન્મજાત વૃત્તિઓ

ડ) અચેતન પ્રક્રિયાઓ

જવાબ: બ) વર્તનના પરિણામો (Consequences)

સમજૂતી: વર્તનના પરિણામો (પુરસ્કાર કે સજા) ભવિષ્યમાં તે વર્તન થવાની સંભાવનાને અસર કરે છે.

૧૧. જે પરિણામ વર્તનને મજબૂત બનાવે છે અને ભવિષ્યમાં તેને થવાની સંભાવના વધારે છે તેને શું કહેવાય છે?

અ) સજા (Punishment)

બ) પ્રબલક (Reinforcer)

ક) નકારાત્મક ઉદ્દીપક

ડ) પ્રતિક્રિયા

જવાબ: બ) પ્રબલક (Reinforcer)

સમજૂતી: પ્રબલક એ કોઈપણ ઘટના છે જે વર્તનની આવર્તન અથવા તીવ્રતામાં વધારો કરે છે.

૧૨. વર્તનને દૂર કરવા અથવા ઘટાડવા માટે ઉપયોગમાં લેવાતા પરિણામને શું કહેવાય છે?

અ) પ્રબલક

બ) સજા (Punishment)

ક) ઉત્તેજના

ડ) પ્રતિક્રિયા

જવાબ: બ) સજા (Punishment)

સમજૂતી: સજા એ કોઈપણ ઘટના છે જે વર્તનની આવર્તન અથવા તીવ્રતામાં ઘટાડો કરે છે.

૧૩. બાળક રમકડું મેળવવા માટે રમકડાની દુકાનમાં ચીસો પાડે છે. જો તેને રમકડું મળે તો ભવિષ્યમાં તે વધુ ચીસો પાડશે. આ કયા પ્રકારનું શિક્ષણ છે?

અ) શાસ્ત્રીય અભિસંધાન

બ) કારક અભિસંધાન

ક) આંતરસૂઝ શિક્ષણ

ડ) અવલોકનાત્મક શિક્ષણ

જવાબ: બ) કારક અભિસંધાન

સમજૂતી: બાળકનું ચીસો પાડવાનું વર્તન રમકડું મેળવવાના પરિણામ દ્વારા મજબૂત બને છે.

ભાગ ૪: શાસ્ત્રીય અભિસંધાન અને કારક અભિસંધાન વચ્ચેનો તફાવત (Difference between classical conditioning and operant conditioning)

૧૪. શાસ્ત્રીય અભિસંધાનમાં કયા પ્રકારના વર્તન પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવામાં આવે છે?

અ) સ્વૈચ્છિક અને સભાન વર્તન

બ) અનૈચ્છિક અને પ્રતિક્રિયાત્મક વર્તન

ક) જટિલ સમસ્યા-નિરાકરણ

ડ) હેતુપૂર્ણ વર્તન

જવાબ: બ) અનૈચ્છિક અને પ્રતિક્રિયાત્મક વર્તન

સમજૂતી: શાસ્ત્રીય અભિસંધાનમાં શરીરની અનૈચ્છિક પ્રતિક્રિયાઓ (જેમ કે લાળ, ડર) ને નવા ઉદ્દીપક સાથે જોડવામાં આવે છે.

૧૫. કારક અભિસંધાનમાં કયા પ્રકારના વર્તન પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવામાં આવે છે?

અ) અનૈચ્છિક પ્રતિક્રિયાઓ

બ) સ્વૈચ્છિક અને હેતુપૂર્ણ વર્તન

ક) જૈવિક પ્રતિક્રિયાઓ

ડ) સહજ વૃત્તિઓ

જવાબ: બ) સ્વૈચ્છિક અને હેતુપૂર્ણ વર્તન

સમજૂતી: કારક અભિસંધાન વ્યક્તિના પર્યાવરણ પર કાર્ય કરીને (ઓપરેટ કરીને) તેના વર્તનમાં ફેરફાર કરવા પર ભાર મૂકે છે.

૧૬. શાસ્ત્રીય અભિસંધાનમાં, શીખનાર _____ છે, જ્યારે કારક અભિસંધાનમાં, શીખનાર _____ છે.

અ) નિષ્ક્રિય, સક્રિય

બ) સક્રિય, નિષ્ક્રિય

ક) ઉત્સાહી, ઉદાસી

ડ) સ્વૈચ્છિક, અનૈચ્છિક

જવાબ: અ) નિષ્ક્રિય, સક્રિય

સમજૂતી: શાસ્ત્રીય અભિસંધાનમાં, શીખનાર ઉદ્દીપકોને ફક્ત જોડે છે, જ્યારે કારક અભિસંધાનમાં, શીખનાર તેના વર્તન દ્વારા પરિણામો મેળવે છે.

૧૭. કયા અભિસંધાનમાં ઉદ્દીપક (જેમ કે ઘંટડી) વર્તન (જેમ કે લાળ) પહેલાં આવે છે?

અ) કારક અભિસંધાન

બ) શાસ્ત્રીય અભિસંધાન

ક) આંતરસૂઝ શિક્ષણ

ડ) અવલોકનાત્મક શિક્ષણ

જવાબ: બ) શાસ્ત્રીય અભિસંધાન

સમજૂતી: શાસ્ત્રીય અભિસંધાનમાં, અનઅભિસંધિત ઉદ્દીપક (ખોરાક) અને અભિસંધિત ઉદ્દીપક (ઘંટડી) પ્રતિક્રિયા પહેલાં રજૂ થાય છે.

૧૮. કયા અભિસંધાનમાં વર્તન (જેમ કે લીવર દબાવવું) પુરસ્કાર (ખોરાક) પહેલાં આવે છે?

અ) શાસ્ત્રીય અભિસંધાન

બ) કારક અભિસંધાન

ક) આંતરસૂઝ શિક્ષણ

૬) અવલોકનાત્મક શિક્ષણ

જવાબ: બ) કારક અભિસંધાન

સમજૂતી: કારક અભિસંધાનમાં, વર્તન કરવાથી પરિણામ (પુરસ્કાર કે સજા) મળે છે.

ભાગ પ: જ્ઞાનાત્મક શિક્ષણ – આંતરસૂઝ શિક્ષણ (Cognitive Learning – Insight Learning)

૧૯. 'આંતરસૂઝ શિક્ષણ' (Insight Learning) નો ખ્યાલ કોણે આપ્યો હતો?

અ) ઇવાન પાવલોવ

બ) બી. એફ. સ્કિનર

ક) વુલ્ફગેંગ કોહલર

૬) એડવર્ડ થોર્નડાઈક

જવાબ: ક) વુલ્ફગેંગ કોહલર

સમજૂતી: કોહલરે તેમના ચિમ્પાન્ઝીના પ્રયોગો દ્વારા દર્શાવ્યું કે શિક્ષણ ફક્ત પ્રયત્ન અને ભૂલથી થતું નથી, પરંતુ સમજણ દ્વારા પણ થાય છે.

૨૦. આંતરસૂઝ શિક્ષણ માં શીખનાર કેવી રીતે સમસ્યાનો ઉકેલ લાવે છે?

અ) ધીમે ધીમે અને પ્રયત્ન-ભૂલ દ્વારા

બ) અચાનક અને સમજણપૂર્વક

ક) ફક્ત અનુકરણ દ્વારા

૬) સજાના ભયથી

જવાબ: બ) અચાનક અને સમજણપૂર્વક

સમજૂતી: આંતરસૂઝમાં, શીખનાર સમસ્યાના ઘટકો વચ્ચેના સંબંધોને અચાનક સમજી જાય છે.

૨૧. કોહલરના ચિમ્પાન્ઝીના પ્રયોગમાં, ચિમ્પાન્ઝીએ શું શીખ્યું?

અ) સળિયાનો ઉપયોગ કરીને કેળા સુધી પહોંચવું

બ) ફક્ત ઘંટડી વાગવાથી લાળ ઝરવી

ક) લીવર દબાવવાથી ખોરાક મેળવવો

૬) અનુકરણ દ્વારા શીખવું

જવાબ: અ) સળિયાનો ઉપયોગ કરીને કેળા સુધી પહોંચવું

સમજૂતી: સુલ્તાન નામના ચિમ્પાન્ઝીએ સળિયા અને બોક્સનો ઉપયોગ કરીને કેળા મેળવવાની સમસ્યાને આંતરસૂઝ દ્વારા ઉકેલી હતી.

૨૨. 'જ્ઞાનાત્મક શિક્ષણ' (Cognitive Learning) માં શાનો સમાવેશ થાય છે?

અ) ફક્ત બાહ્ય વર્તન

બ) માનસિક પ્રક્રિયાઓ જેવી કે વિચારવું, યાદ રાખવું અને સમસ્યાનું નિરાકરણ કરવું

ક) શારીરિક પ્રતિક્રિયાઓ

૬) ફક્ત અનૈચ્છિક વર્તન

જવાબ: બ) માનસિક પ્રક્રિયાઓ જેવી કે વિચારવું, યાદ રાખવું અને સમસ્યાનું નિરાકરણ કરવું

સમજૂતી: જ્ઞાનાત્મક શિક્ષણ એ શીખવાની આંતરિક માનસિક પ્રક્રિયાઓ પર ભાર મૂકે છે.

૨૩. ગુપ્ત શિક્ષણ (Latent Learning) નો ખ્યાલ કોણે આપ્યો હતો?

અ) બી. એફ. સ્કિનર

બ) ઇવાન પાવલોવ

ક) એડવર્ડ ટોલમેન

ડ) વુલ્ફગેંગ કોહલર

જવાબ: ક) એડવર્ડ ટોલમેન

સમજૂતી: ટોલમેને તેમના ઉદરના પ્રયોગો દ્વારા દર્શાવ્યું કે શિક્ષણ પુરસ્કાર વિના પણ થઈ શકે છે અને પછીથી પ્રગટ થઈ શકે છે.

ભાગ ૬: શિક્ષણ ને પ્રભાવિત કરતા પરિબલો / શિક્ષણ ના નિર્ધારકો (Factors influencing of Learning/Determinants of Learning)

૨૪. શિક્ષણ ને પ્રભાવિત કરતું કયું પરિબલ શીખનારની આંતરિક ક્ષમતાઓ અને લાક્ષણિકતાઓ સાથે સંબંધિત છે?

અ) પર્યાવરણીય પરિબલો

બ) શીખનાર સંબંધિત પરિબલો (Learner-related factors)

ક) શિક્ષક સંબંધિત પરિબલો

ડ) શીખવાની સામગ્રી સંબંધિત પરિબલો

જવાબ: બ) શીખનાર સંબંધિત પરિબલો

સમજૂતી: આમાં બુદ્ધિ, પ્રેરણા, ધ્યાન, પૂર્વ જ્ઞાન વગેરેનો સમાવેશ થાય છે.

૨૫. શીખનારની 'પ્રેરણા' (Motivation) શિક્ષણ ને કેવી રીતે અસર કરે છે?

અ) તે શિક્ષણ ની ઝડપ ઘટાડે છે.

બ) તે શિક્ષણ ની ગુણવત્તા અને કાર્યક્ષમતામાં વધારો કરે છે.

ક) તે શિક્ષણ ને સંપૂર્ણપણે અટકાવે છે.

ડ) તેની શિક્ષણ પર કોઈ અસર થતી નથી.

જવાબ: બ) તે શિક્ષણ ની ગુણવત્તા અને કાર્યક્ષમતામાં વધારો કરે છે.

સમજૂતી: ઉચ્ચ પ્રેરણા ધરાવતા શીખનારાઓ વધુ મહેનત કરે છે અને વધુ અસરકારક રીતે શીખે છે.

૨૬. શીખનારની 'બુદ્ધિ' (Intelligence) શિક્ષણ ને કેવી રીતે અસર કરે છે?

અ) તે શીખવાની ક્ષમતા ઘટાડે છે.

બ) તે શીખવાની ઝડપ અને જટિલ વિભાવનાઓને સમજવાની ક્ષમતાને અસર કરે છે.

ક) તેની શિક્ષણ પર કોઈ અસર થતી નથી.

ડ) તે ફક્ત શારીરિક વિકાસને પ્રભાવિત કરે છે.

જવાબ: બ) તે શીખવાની ઝડપ અને જટિલ વિભાવનાઓને સમજવાની ક્ષમતાને અસર કરે છે.

સમજૂતી: ઊંચી બુદ્ધિ ધરાવતા વ્યક્તિઓ સામાન્ય રીતે ઝડપથી શીખે છે.

૨૭. શિક્ષણ ની સામગ્રીનું 'મહત્વ' અને 'અર્થપૂર્ણતા' (Meaningfulness) શિક્ષણ ને કેવી રીતે પ્રભાવિત કરે છે?

અ) તે શિક્ષણ ને મુશ્કેલ બનાવે છે.

બ) અર્થપૂર્ણ સામગ્રી વધુ સરળતાથી શીખી શકાય છે.

ક) તેનો શિક્ષણ પર કોઈ પ્રભાવ પડતો નથી.

ડ) તે ફક્ત યાદશક્તિને અસર કરે છે.

જવાબ: બ) અર્થપૂર્ણ સામગ્રી વધુ સરળતાથી શીખી શકાય છે.

સમજૂતી: જ્યારે શીખવાની સામગ્રી અર્થપૂર્ણ હોય અને વ્યક્તિના પૂર્વ જ્ઞાન સાથે જોડાયેલી હોય, ત્યારે તેને શીખવું સરળ બને છે.

૨૮. 'શીખવા માટેની તૈયારી' (Readiness for Learning) માં શું શામેલ છે?

અ) ફક્ત શારીરિક પરિપક્વતા

બ) શીખવા માટેની શારીરિક અને માનસિક પરિપક્વતા અને પ્રેરણા

ક) ફક્ત સામાજિક પરિબળો

ડ) ભૂતકાળના અનુભવોનો અભાવ

જવાબ: બ) શીખવા માટેની શારીરિક અને માનસિક પરિપક્વતા અને પ્રેરણા

સમજૂતી: શીખવા માટે, વ્યક્તિ શારીરિક અને માનસિક રીતે તૈયાર હોવો જોઈએ.

૨૯. શિક્ષણ ના 'પર્યાવરણીય પરિબળો' (Environmental factors) માં શું શામેલ છે?

અ) શીખનારની બુદ્ધિ

બ) વર્ગખંડનું વાતાવરણ, સામાજિક વાતાવરણ અને ઉપલબ્ધ સંસાધનો

ક) શીખનારની પ્રેરણા

ડ) ફક્ત શિક્ષકની લાયકાત

જવાબ: બ) વર્ગખંડનું વાતાવરણ, સામાજિક વાતાવરણ અને ઉપલબ્ધ સંસાધનો

સમજૂતી: શાંત અને અનુકૂળ વાતાવરણ શિક્ષણ ને પ્રોત્સાહન આપે છે.

૩૦. 'પુનરાવર્તન અને પ્રેક્ટિસ' (Repetition and Practice) શિક્ષણ ને કેવી રીતે અસર કરે છે?

અ) તે શિક્ષણ ને કંટાળાજનક બનાવે છે.

બ) તે શિક્ષણ ને મજબૂત બનાવે છે અને યાદશક્તિ સુધારે છે.

ક) તે શિક્ષણ ને મુશ્કેલ બનાવે છે.

ડ) તેનો શિક્ષણ પર કોઈ પ્રભાવ પડતો નથી.

જવાબ: બ) તે શિક્ષણ ને મજબૂત બનાવે છે અને યાદશક્તિ સુધારે છે.

સમજૂતી: નિયમિત પુનરાવર્તન અને પ્રેક્ટિસ શીખેલી માહિતીને મજબૂત બનાવવામાં અને તેને લાંબા ગાળાની યાદશક્તિમાં સ્થાનાંતરિત કરવામાં મદદ કરે છે.

Unit-II
Memory

ભાગ ૧: યાદશક્તિનો અર્થ (Meaning of Memory)

૧. યાદશક્તિ એટલે શું?

અ) ભવિષ્યની યોજના બનાવવી

બ) માહિતીને સંગ્રહિત કરવી, જાળવી રાખવી અને પાછી મેળવવાની ક્ષમતા

ક) વર્તણૂકને નિયંત્રિત કરવી

ડ) લાગણીઓ વ્યક્ત કરવી

જવાબ: બ) માહિતીને સંગ્રહિત કરવી, જાળવી રાખવી અને પાછી મેળવવાની ક્ષમતા

સમજૂતી: યાદશક્તિ એ માનસિક પ્રક્રિયા છે જે ભૂતકાળના અનુભવો અને માહિતીને સાચવે છે અને તેને ભવિષ્યમાં ઉપયોગ માટે ઉપલબ્ધ બનાવે છે.

૨. યાદશક્તિની પ્રક્રિયામાં કયા ત્રણ મુખ્ય પગલાં શામેલ છે?

અ) જોવું, સાંભળવું, બોલવું

બ) ધ્યાન આપવું, સમજવું, પ્રતિક્રિયા આપવી

ક) એન્કોડિંગ, સંગ્રહ, પુનઃપ્રાપ્તિ (Encoding, Storage, Retrieval)

ડ) વાંચવું, લખવું, ગણિત કરવું

જવાબ: ક) એન્કોડિંગ, સંગ્રહ, પુનઃપ્રાપ્તિ

સમજૂતી: માહિતીને યાદ રાખવા માટે, તેને પ્રથમ એન્કોડ કરવી પડે છે, પછી સંગ્રહિત કરવી પડે છે અને જ્યારે જરૂર હોય ત્યારે પુનઃપ્રાપ્ત કરવી પડે છે.

૩. 'એન્કોડિંગ' (Encoding) એટલે શું?

અ) યાદ રાખેલી માહિતીને ભૂલી જવી

બ) માહિતીને યાદશક્તિ પ્રણાલીમાં દાખલ કરવા યોગ્ય ફોર્મેટમાં રૂપાંતરિત કરવી

ક) સંગ્રહિત માહિતીને પાછી મેળવવી

ડ) માહિતીને લાંબા ગાળા માટે જાળવી રાખવી

જવાબ: બ) માહિતીને યાદશક્તિ પ્રણાલીમાં દાખલ કરવા યોગ્ય ફોર્મેટમાં રૂપાંતરિત કરવી

સમજૂતી: આ માહિતીને મગજ સમજી શકે તેવા કોડ (જેમ કે ધ્વનિ, દ્રશ્ય, અર્થ) માં બદલવાની પ્રક્રિયા છે.

૪. 'સંગ્રહ' (Storage) એટલે શું?

અ) માહિતીને ટૂંકા ગાળા માટે જાળવી રાખવી

બ) માહિતીને લાંબા ગાળા માટે જાળવી રાખવી

ક) માહિતીને સંગ્રહિત કરવાની પ્રક્રિયા

ડ) યાદ રાખેલી માહિતીને ભૂલી જવી

જવાબ: ક) માહિતીને સંગ્રહિત કરવાની પ્રક્રિયા

સમજૂતી: સંગ્રહ એ સમય જતાં યાદશક્તિમાં માહિતી જાળવી રાખવાનો સંદર્ભ આપે છે.

૫. 'પુનઃપ્રાપ્તિ' (Retrieval) એટલે શું?

અ) નવી માહિતી શીખવી

બ) સંગ્રહિત માહિતીને સભાન જાગૃતિમાં પાછી લાવવી

ક) માહિતીને એન્કોડ કરવી

ડ) યાદશક્તિની ક્ષમતા વધારવી

જવાબ: બ) સંગ્રહિત માહિતીને સભાન જાગૃતિમાં પાછી લાવવી

સમજૂતી: પુનઃપ્રાપ્તિ એ યાદ કરેલી માહિતીને યાદ રાખવાની અથવા ઓળખવાની પ્રક્રિયા છે.

ભાગ ૨: યાદશક્તિના તબક્કાઓ (Stages of Memory)

૬. એટકિન્સન-શિફ્ટિન મોડેલ મુજબ, યાદશક્તિના મુખ્ય કેટલા તબક્કાઓ છે?

અ) એક

બ) બે

ક) ત્રણ

ડ) ચાર

જવાબ: ક) ત્રણ

સમજૂતી: સંવેદનાત્મક યાદશક્તિ, ટૂંકા ગાળાની યાદશક્તિ અને લાંબા ગાળાની યાદશક્તિ.

ભાગ ૩: યાદશક્તિના પ્રકારો (Types of Memory)

સંવેદનાત્મક યાદશક્તિ (Sensory Memory)

૭. સંવેદનાત્મક યાદશક્તિ કેટલા સમય સુધી માહિતી સંગ્રહિત કરે છે?

અ) અમર્યાદિત સમય

બ) થોડી મિનિટો

ક) થોડીક સેકન્ડ અથવા તેનાથી પણ ઓછા સમય માટે

ડ) ઘણા દિવસો

જવાબ: ક) થોડીક સેકન્ડ અથવા તેનાથી પણ ઓછા સમય માટે

સમજૂતી: સંવેદનાત્મક યાદશક્તિ એ પર્યાવરણમાંથી પ્રાપ્ત થયેલી કાચી સંવેદનાત્મક માહિતીનો ખૂબ જ ટૂંકા ગાળાનો સંગ્રહ છે.

૮. જ્યારે તમે ફટાકડા જોયા પછી તેની પાછળ એક ટ્રેસ જોતા હોવ, ત્યારે તે કઈ યાદશક્તિનું ઉદાહરણ છે?

અ) ટૂંકા ગાળાની યાદશક્તિ

બ) લાંબા ગાળાની યાદશક્તિ

ક) આઇકોનિક મેમરી (દ્રશ્ય સંવેદનાત્મક યાદશક્તિ)

ડ) ઇકોઇક મેમરી (શ્રાવ્ય સંવેદનાત્મક યાદશક્તિ)

જવાબ: ક) આઇકોનિક મેમરી (દ્રશ્ય સંવેદનાત્મક યાદશક્તિ)

સમજૂતી: આઇકોનિક મેમરી એ દ્રશ્ય માહિતી માટેની સંવેદનાત્મક યાદશક્તિ છે.

૯. જ્યારે તમે કોઈને બોલતા સાંભળો છો ત્યારે અવાજનો પડઘો થોડીક સેકન્ડ સુધી રહે છે, તે કઈ યાદશક્તિનું ઉદાહરણ છે?

અ) આઇકોનિક મેમરી

બ) ઇકોઇક મેમરી (શ્રાવ્ય સંવેદનાત્મક યાદશક્તિ)

ક) ટૂંકા ગાળાની યાદશક્તિ

ૡ) લાંબા ગાળાની યાદશક્તિ

જવાબ: બ) ઇકોઇક મેમરી (શ્રાવ્ય સંવેદનાત્મક યાદશક્તિ)

સમજૂતી: ઇકોઇક મેમરી ઁ શ્રાવ્ય માહિતી માટેની સંવેદનાત્મક યાદશક્તિ છે.

ટૂંકા ગાળાની યાદશક્તિ (Short-Term Memory - STM)

૧૦. ટૂંકા ગાળાની યાદશક્તિની સંગ્રહ ક્ષમતા કેટલી હોય છે?

અ) અમર્યાદિત

બ) આશરે ૭ ± ૨ આઇટમ્સ

ક) ફક્ત ૧૦૦ આઇટમ્સ

ડ) ૩-૪ આઇટમ્સ

જવાબ: બ) આશરે ૭ ± ૨ આઇટમ્સ

સમજૂતી: મિલરના સંશોધન મુજબ, STM ની સરેરાશ ક્ષમતા ૭ ± ૨ "ચંક્સ" (માહિતીના ટુકડાઓ) છે.

૧૧. ટૂંકા ગાળાની યાદશક્તિમાં માહિતી કેટલા સમય સુધી જાળવી રાખી શકાય છે?

અ) થોડી સેકન્ડથી ૧ મિનિટ સુધી

બ) ઘણા દિવસો

ક) કાયમ માટે

ડ) અમર્યાદિત સમય

જવાબ: અ) થોડી સેકન્ડથી ૧ મિનિટ સુધી

સમજૂતી: જો માહિતીનું પુનરાવર્તન ન કરવામાં આવે તો તે STM માંથી ઝડપથી અદૃશ્ય થઈ જાય છે.

૧૨. ફોન નંબર યાદ રાખવા માટે તેનું વારંવાર પુનરાવર્તન કરવું ઁ કઈ પ્રક્રિયાનું ઉદાહરણ છે?

અ) પુનઃપ્રાપ્તિ

બ) ભૂલી જવું

ક) જાળવણી રિહર્સલ (Maintenance Rehearsal)

ડ) વિસ્તૃત રિહર્સલ

જવાબ: ક) જાળવણી રિહર્સલ (Maintenance Rehearsal)

સમજૂતી: જાળવણી રિહર્સલ ઁ માહિતીને STM માં જાળવી રાખવા માટેનું પુનરાવર્તન છે.

૧૩. 'ચંક્સિંગ' (Chunking) ઁટલે શું?

અ) માહિતીને સંપૂર્ણપણે ભૂલી જવી

બ) માહિતીના નાના ટુકડાઓને મોટા, અર્થપૂર્ણ ઁકમોમાં જૂથબદ્ધ કરવા

ક) માહિતીને લાંબા ગાળાની યાદશક્તિમાં ખસેડવી

ડ) માહિતીને માત્ર દ્રશ્ય સ્વરૂપમાં યાદ રાખવી

જવાબ: બ) માહિતીના નાના ટુકડાઓને મોટા, અર્થપૂર્ણ ઁકમોમાં જૂથબદ્ધ કરવા

સમજૂતી: ચંક્સિંગ STM ની મર્યાદિત ક્ષમતાને દૂર કરવામાં મદદ કરે છે.

૧૪. ટૂંકા ગાળાની યાદશક્તિને ઘણીવાર કઈ યાદશક્તિ તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે?

અ) કાર્યકારી યાદશક્તિ (Working Memory)

બ) સંવેદનાત્મક યાદશક્તિ

ક) એપિસોડિક યાદશક્તિ

ડ) સિમેન્ટીક યાદશક્તિ

જવાબ: અ) કાર્યકારી યાદશક્તિ (Working Memory)

સમજૂતી: કાર્યકારી યાદશક્તિ એ STM નો સક્રિય ઘટક છે જે માહિતીને સંગ્રહિત કરવાની સાથે સાથે તેના પર પ્રક્રિયા પણ કરે છે.

લાંબા ગાળાની યાદશક્તિ (Long-Term Memory – LTM)

૧૫. લાંબા ગાળાની યાદશક્તિની સંગ્રહ ક્ષમતા કેટલી હોય છે?

અ) ખૂબ જ મર્યાદિત

બ) આશરે ૭ ± ૨ આઈટમ્સ

ક) અમર્યાદિત

ડ) થોડી સેકન્ડ

જવાબ: ક) અમર્યાદિત

સમજૂતી: LTM માં લગભગ અમર્યાદિત માત્રામાં માહિતી સંગ્રહિત કરી શકાય છે.

૧૬. લાંબા ગાળાની યાદશક્તિમાં માહિતી કેટલા સમય સુધી જાળવી રાખી શકાય છે?

અ) થોડી મિનિટો

બ) કેટલાક કલાકો

ક) દિવસો, મહિનાઓ કે આજીવન

ડ) ફક્ત ૩૦ સેકન્ડ

જવાબ: ક) દિવસો, મહિનાઓ કે આજીવન

સમજૂતી: LTM એ પ્રમાણમાં કાયમી સંગ્રહ છે.

૧૭. 'વિસ્તૃત રિહર્સલ' (Elaborative Rehearsal) એટલે શું?

અ) માહિતીનું ફક્ત પુનરાવર્તન કરવું

બ) નવી માહિતીને હાલની યાદશક્તિ સાથે જોડીને તેનો ઊંડો અર્થ સમજવો

ક) માહિતીને ટૂંકા ગાળાની યાદશક્તિમાં જાળવી રાખવી

ડ) માહિતીને ભૂલી જવાનો પ્રયાસ કરવો

જવાબ: બ) નવી માહિતીને હાલની યાદશક્તિ સાથે જોડીને તેનો ઊંડો અર્થ સમજવો

સમજૂતી: આ LTM માં માહિતી ખસેડવા માટેની એક અસરકારક રીત છે.

૧૮. તમારા જીવનની ઘટનાઓ અને અનુભવોની યાદશક્તિ કયા પ્રકારની લાંબા ગાળાની યાદશક્તિ છે?

અ) સિમેન્ટીક યાદશક્તિ

બ) પ્રક્રિયાગત યાદશક્તિ

ક) એપિસોડિક યાદશક્તિ (Episodic Memory)

ડ) પ્રાઈમિંગ

જવાબ: ક) એપિસોડિક યાદશક્તિ (Episodic Memory)

સમજૂતી: એપિસોડિક યાદશક્તિમાં વ્યક્તિગત અનુભવો અને ઘટનાઓનો સમાવેશ થાય છે.

૧૯. તથ્યો, ખ્યાલો અને સામાન્ય જ્ઞાનની યાદશક્તિ કયા પ્રકારની લાંબા ગાળાની યાદશક્તિ છે?

અ) એપિસોડિક યાદશક્તિ

બ) પ્રક્રિયાગત યાદશક્તિ

ક) સિમેન્ટીક યાદશક્તિ (Semantic Memory)

ડ) પ્રાઈમિંગ

જવાબ: ક) સિમેન્ટીક યાદશક્તિ (Semantic Memory)

સમજૂતી: સિમેન્ટીક યાદશક્તિ વિશ્વ વિશેના આપણા સામાન્ય જ્ઞાનનો સંગ્રહ છે.

૨૦. કોઈ કૌશલ્ય (જેમ કે સાયકલ ચલાવવું અથવા ટાઈપ કરવું) કેવી રીતે કરવું તેની યાદશક્તિ કયા પ્રકારની લાંબા ગાળાની યાદશક્તિ છે?

અ) એપિસોડિક યાદશક્તિ

બ) સિમેન્ટીક યાદશક્તિ

ક) પ્રક્રિયાગત યાદશક્તિ (Procedural Memory)

ડ) આઈકોનિક મેમરી

જવાબ: ક) પ્રક્રિયાગત યાદશક્તિ (Procedural Memory)

સમજૂતી: પ્રક્રિયાગત યાદશક્તિમાં ક્રિયાઓ અને કૌશલ્યો કેવી રીતે કરવા તે શામેલ છે.

૨૧. સ્પષ્ટપણે યાદ કરી શકાય તેવી યાદશક્તિઓને શું કહેવાય છે (જેમ કે તથ્યો અને ઘટનાઓ)?

અ) અવ્યક્ત યાદશક્તિ (Implicit Memory)

બ) સ્પષ્ટ યાદશક્તિ (Explicit Memory)

ક) કાર્યકારી યાદશક્તિ

ડ) સંવેદનાત્મક યાદશક્તિ

જવાબ: બ) સ્પષ્ટ યાદશક્તિ (Explicit Memory)

સમજૂતી: સ્પષ્ટ યાદશક્તિ સભાનપણે પુનઃપ્રાપ્ત કરી શકાય તેવી યાદો છે.

૨૨. અજાણપણે અને અનૈચ્છિક રીતે પ્રભાવિત થતી યાદશક્તિઓને શું કહેવાય છે (જેમ કે કૌશલ્યો, પ્રાઈમિંગ)?

અ) સ્પષ્ટ યાદશક્તિ

બ) અવ્યક્ત યાદશક્તિ (Implicit Memory)

ક) ટૂંકા ગાળાની યાદશક્તિ

ડ) લાંબા ગાળાની યાદશક્તિ

જવાબ: બ) અવ્યક્ત યાદશક્તિ (Implicit Memory)

સમજૂતી: અવ્યક્ત યાદશક્તિ એ એવી યાદો છે જે સભાનપણે યાદ કરવામાં આવતી નથી પરંતુ વર્તનને અસર કરે છે.

ભાગ ૪: યાદશક્તિ સુધારવાની તકનીકો (Techniques of Improving Memory)

૨૩. યાદશક્તિ સુધારવા માટેની કઈ તકનીક માહિતીને વધુ ઊંડાણપૂર્વક પ્રક્રિયા કરવા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે?

અ) પુનરાવર્તન

બ) વિસ્તૃત રિહર્સલ (Elaborative Rehearsal)

ક) માત્ર વાંચન

ડ) ધ્યાન ભટકાવવું

જવાબ: બ) વિસ્તૃત રિહર્સલ

સમજૂતી: નવી માહિતીને પૂર્વ જ્ઞાન સાથે જોડીને અને તેનો અર્થ સમજીને યાદ રાખવું વધુ અસરકારક છે.

૨૪. માહિતીને જૂથબદ્ધ કરવી અથવા સંગઠિત કરવી એ યાદશક્તિ સુધારવા માટેની કઈ તકનીક છે?

અ) જાળવણી રિહર્સલ

બ) પુનઃપ્રાપ્તિ પ્રેક્ટિસ

ક) સંગઠન (Organization)

ડ) ભાવનાત્મક જોડાણ

જવાબ: ક) સંગઠન (Organization)

સમજૂતી: માહિતીને શ્રેણીઓ, જૂથો અથવા તાર્કિક ક્રમમાં ગોઠવવાથી તેને યાદ રાખવું સરળ બને છે.

૨૫. 'મનમોનિક ઉપકરણો' (Mnemonic Devices) શું છે?

અ) યાદશક્તિને નબળી પાડતી તકનીકો

બ) માહિતીને યાદ રાખવામાં મદદ કરતી સ્મૃતિ સહાયક તકનીકો

ક) ફક્ત શારીરિક વ્યાયામ

ડ) ધ્યાન ભટકાવવાની રીતો

જવાબ: બ) માહિતીને યાદ રાખવામાં મદદ કરતી સ્મૃતિ સહાયક તકનીકો

સમજૂતી: મનમોનિક ઉપકરણોમાં એકોનિમ્સ, રાઇમ્સ, વિઝ્યુઅલ ઇમેજરી વગેરેનો સમાવેશ થાય છે.

૨૬. માહિતીને દ્રશ્ય છબીઓ સાથે જોડવી એ કયા મનમોનિક ઉપકરણનું ઉદાહરણ છે?

અ) એકોનિમ્સ

બ) સ્થાનની પદ્ધતિ (Method of Loci)

ક) રાઇમ્સ

ડ) ચંક્સિંગ

જવાબ: બ) સ્થાનની પદ્ધતિ (Method of Loci)

સમજૂતી: આ પદ્ધતિમાં માહિતીને કોઈ પરિચિત સ્થાનના ચોક્કસ સ્થાનો સાથે જોડવામાં આવે છે.

૨૭. જ્યારે તમે કોઈ પરીક્ષાની તૈયારી કરતા હોવ ત્યારે વારંવાર માહિતીનું પુનરાવર્તન કરવું અને પોતાને પ્રશ્નો પૂછવા એ કઈ તકનીક છે?

અ) જાળવણી રિહર્સલ

બ) પુનઃપ્રાપ્તિ પ્રેક્ટિસ (Retrieval Practice)

ક) ચંક્સિંગ

ડ) નિષ્ક્રિય વાંચન

જવાબ: બ) પુનઃપ્રાપ્તિ પ્રેક્ટિસ

સમજૂતી: સક્રિય રીતે માહિતીને યાદ કરવાનો પ્રયાસ કરવો એ યાદશક્તિને મજબૂત બનાવવાની એક શ્રેષ્ઠ રીત છે.

૨૮. 'અંતરવાળી પ્રેક્ટિસ' (Spaced Practice) શા માટે 'સામૂહિક પ્રેક્ટિસ' (Massed Practice) કરતાં વધુ અસરકારક છે?

અ) તે વધુ સમય લે છે.

બ) તે લાંબા ગાળાના જાળવણીને પ્રોત્સાહન આપે છે.

ક) તે વધુ કંટાળાજનક છે.

ડ) તે ઓછી માહિતીને આવરી લે છે.

જવાબ: બ) તે લાંબા ગાળાના જાળવણીને પ્રોત્સાહન આપે છે.

સમજૂતી: માહિતીને નાના અંતરાલો પર પુનરાવર્તન કરવાથી યાદશક્તિ વધુ મજબૂત બને છે.

૨૯. યાદશક્તિ સુધારવા માટે પૂરતી ઊંઘ શા માટે મહત્વપૂર્ણ છે?

અ) તે ફક્ત થાક ઘટાડે છે.

બ) ઊંઘ દરમિયાન યાદોનું એકત્રીકરણ થાય છે.

ક) તે ફક્ત ધ્યાન વધારે છે.

ડ) તેની યાદશક્તિ પર કોઈ અસર થતી નથી.

જવાબ: બ) ઊંઘ દરમિયાન યાદોનું એકત્રીકરણ થાય છે.

સમજૂતી: ઊંઘ એ યાદોને LTM માં મજબૂત કરવા માટે નિર્ણાયક છે.

૩૦. 'ધ્યાન' (Attention) શા માટે યાદશક્તિ માટે મહત્વપૂર્ણ છે?

અ) તે યાદ રાખવાની પ્રક્રિયાને અવરોધે છે.

બ) જો માહિતી પર ધ્યાન ન આપવામાં આવે તો તેને એન્કોડ કરી શકાતી નથી.

ક) તે ફક્ત શારીરિક પ્રતિક્રિયાઓ માટે જવાબદાર છે.

ડ) તેનો યાદશક્તિ સાથે કોઈ સંબંધ નથી.

જવાબ: બ) જો માહિતી પર ધ્યાન ન આપવામાં આવે તો તેને એન્કોડ કરી શકાતી નથી.

સમજૂતી: માહિતીને અસરકારક રીતે યાદ રાખવા માટે, તેને સૌપ્રથમ ધ્યાનપૂર્વક પ્રક્રિયા કરવી જરૂરી છે.

Unit-III
Intelligence

પ્રશ્ન 1: બુદ્ધિના સ્વરૂપ (Nature of Intelligence) વિશે શું સાચું છે?

- (a) તે ફક્ત શૈક્ષણિક સિદ્ધિઓ સાથે સંબંધિત છે.
- (b) તે સમસ્યા હલ કરવાની, શીખવાની, અને નવા વાતાવરણમાં અનુકૂળન સાધવાની ક્ષમતા છે.
- (c) તે ફક્ત યાદશક્તિ પર આધારિત છે.
- (d) તે માત્ર જન્મજાત હોય છે અને બદલી શકાતી નથી.

સાચો જવાબ: (b) તે સમસ્યા હલ કરવાની, શીખવાની, અને નવા વાતાવરણમાં અનુકૂળન સાધવાની ક્ષમતા છે.

પ્રશ્ન 2: સ્પીયરમેન (Spearman) નો 'સામાન્ય બુદ્ધિ' (General Intelligence) નો ખ્યાલ શું દર્શાવે છે?

- (a) બુદ્ધિના ઘણા સ્વતંત્ર પરિબલો છે.
- (b) બુદ્ધિ એ એક જ, સામાન્ય માનસિક ક્ષમતા (g-factor) છે જે વિવિધ કાર્યોમાં પ્રગટ થાય છે.
- (c) બુદ્ધિ ફક્ત સાંસ્કૃતિક પરિબલો દ્વારા નક્કી થાય છે.
- (d) બુદ્ધિને માપી શકાતી નથી.

સાચો જવાબ: (b) બુદ્ધિ એ એક જ, સામાન્ય માનસિક ક્ષમતા (g-factor) છે જે વિવિધ કાર્યોમાં પ્રગટ થાય છે.

પ્રશ્ન 3: થર્સ્ટન (Thurstone) ના પ્રાથમિક માનસિક ક્ષમતાઓના સિદ્ધાંત (Primary Mental Abilities) માં કઈ ક્ષમતાનો સમાવેશ થતો નથી?

- (a) મૌખિક સમજણ
- (b) અવકાશી ક્ષમતા
- (c) સંગીતમય બુદ્ધિ
- (d) શબ્દ પ્રવાહ

સાચો જવાબ: (c) સંગીતમય બુદ્ધિ (આ ગાર્ડનરના સિદ્ધાંતનો ભાગ છે)

પ્રશ્ન 4: થર્સ્ટન અનુસાર, વ્યક્તિની બુદ્ધિને શેના દ્વારા વ્યાખ્યાયિત કરી શકાય છે?

- (a) એક જ સામાન્ય પરિબલ દ્વારા.
- (b) સાત અલગ-અલગ પ્રાથમિક માનસિક ક્ષમતાઓના સમૂહ દ્વારા.
- (c) શારીરિક બંધારણ દ્વારા.
- (d) ભાવનાત્મક બુદ્ધિ દ્વારા.

સાચો જવાબ: (b) સાત અલગ-અલગ પ્રાથમિક માનસિક ક્ષમતાઓના સમૂહ દ્વારા.

પ્રશ્ન 5: ગિલફોર્ડ (Guilford) ના બુદ્ધિના માળખાના સિદ્ધાંત (Structure of Intelligence) માં કયા ત્રણ પરિમાણોનો સમાવેશ થાય છે?

- (a) વારસાગત, પર્યાવરણીય, અને ભાવનાત્મક.
- (b) કામગીરી (Operations), સામગ્રી (Contents), અને ઉત્પાદનો (Products).
- (c) વિશ્લેષણાત્મક, સર્જનાત્મક, અને વ્યવહારિક.
- (d) મૌખિક, ગાણિતીય, અને તાર્કિક.

સાચો જવાબ: (b) કામગીરી (Operations), સામગ્રી (Contents), અને ઉત્પાદનો (Products).

પ્રશ્ન 6: ગિલફોર્ડના સિદ્ધાંત મુજબ, બુદ્ધિશાળી વર્તનના પરિણામોને કયા પરિમાણ હેઠળ વર્ગીકૃત કરવામાં આવે છે?

- (a) કામગીરી (Operations).
- (b) સામગ્રી (Contents).
- (c) ઉત્પાદનો (Products).
- (d) મૂલ્યાંકન (Evaluation).

સાચો જવાબ: (c) ઉત્પાદનો (Products).

પ્રશ્ન 7: ગાર્ડનર (Gardner) ના 'બુદ્ધિના સાત ફ્રેમ્સ ઓફ માઇન્ડ' (Seven Frames of Mind) માં કઈ બુદ્ધિનો સમાવેશ થતો નથી?

- (a) ભાષાકીય બુદ્ધિ.
- (b) આંતરવ્યક્તિત્વ બુદ્ધિ.
- (c) ભાવનાત્મક બુદ્ધિ.
- (d) શારીરિક-ગતિલક્ષી બુદ્ધિ.

સાચો જવાબ: (c) ભાવનાત્મક બુદ્ધિ (જોકે તે આંતરવ્યક્તિત્વ અને સ્વવ્યક્તિત્વ બુદ્ધિ સાથે સંબંધિત છે, તે સીધી રીતે ગાર્ડનરના મૂળ સાત ફ્રેમ્સમાં સમાવિષ્ટ નથી).

પ્રશ્ન 8: સ્ટર્નબર્ગ (Sternberg) નો બુદ્ધિનો ત્રિપક્ષીય સિદ્ધાંત (Triarchic theory of intelligence) કયા ત્રણ પ્રકારની બુદ્ધિની વાત કરે છે?

- (a) વારસાગત, પર્યાવરણીય, અને સામાજિક.
- (b) વિશ્લેષણાત્મક (Analytical), સર્જનાત્મક (Creative), અને વ્યવહારિક (Practical).
- (c) મૌખિક, ગણિતીય, અને અવકાશી.
- (d) જ્ઞાનાત્મક, ભાવનાત્મક, અને વર્તણૂકલક્ષી.

સાચો જવાબ: (b) વિશ્લેષણાત્મક (Analytical), સર્જનાત્મક (Creative), અને વ્યવહારિક (Practical).

પ્રશ્ન 9: બુદ્ધિના વ્યાપ (Range of Intelligence) ના સંદર્ભમાં, મોટાભાગના લોકોનો IQ કઈ શ્રેણીમાં આવે છે?

- (a) 0-50.
- (b) 50-70.
- (c) 85-115.
- (d) 130 થી ઉપર.

સાચો જવાબ: (c) 85-115.

પ્રશ્ન 10: 'પ્રતિભાશાળી' (Gifted) વ્યક્તિઓ કોણ હોય છે?

- (a) જેઓ ફક્ત શૈક્ષણિક રીતે શ્રેષ્ઠ હોય છે.
- (b) જેઓ સરેરાશથી ઘણી વધારે બુદ્ધિ (સામાન્ય રીતે IQ 130 કે તેથી વધુ) અને/અથવા વિશિષ્ટ ક્ષમતાઓ ધરાવે છે.
- (c) જેઓ ફક્ત શારીરિક રીતે મજબૂત હોય છે.
- (d) જેઓ ફક્ત કલાત્મક ક્ષમતા ધરાવે છે.

સાચો જવાબ: (b) જેઓ સરેરાશથી ઘણી વધારે બુદ્ધિ (સામાન્ય રીતે IQ 130 કે તેથી વધુ) અને/અથવા વિશિષ્ટ ક્ષમતાઓ ધરાવે છે.

પ્રશ્ન 11: બુદ્ધિ માપવા (Measuring Intelligence) માટે કયા સાધનોનો ઉપયોગ થાય છે?

- (a) ફક્ત શારીરિક કસોટીઓ.
- (b) બુદ્ધિ કસોટીઓ (Intelligence Tests).

(c) ફક્ત વ્યક્તિત્વ કસોટીઓ.

(d) ભાવનાત્મક પ્રતિક્રિયાઓનું અવલોકન.

સાચો જવાબ: (b) બુદ્ધિ કસોટીઓ (Intelligence Tests).

પ્રશ્ન 12: બુદ્ધિ આંક (Intelligence Quotient - IQ) ની ગણતરી માટે કયું સૂત્ર સામાન્ય રીતે વપરાય છે?

(a) $IQ = (\text{શારીરિક ઉંમર} / \text{માનસિક ઉંમર}) \times 100$

(b) $IQ = (\text{માનસિક ઉંમર} / \text{શારીરિક ઉંમર}) \times 100$

(c) $IQ = (\text{શૈક્ષણિક ઉંમર} / \text{માનસિક ઉંમર}) \times 100$

(d) $IQ = (\text{વાસ્તવિક ઉંમર} / \text{માનસિક ઉંમર}) \times 100$

સાચો જવાબ: (b) $IQ = (\text{માનસિક ઉંમર} / \text{શારીરિક ઉંમર}) \times 100$

પ્રશ્ન 13: યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સમાં બુદ્ધિ કસોટી (Intelligence Testing in United States) નો પ્રારંભિક ઉપયોગ શેના માટે થયો હતો?

(a) ફક્ત શૈક્ષણિક હેતુઓ માટે.

(b) સૈન્યમાં ભરતી અને શૈક્ષણિક વર્ગીકરણ માટે.

(c) ફક્ત માનસિક બીમારીના નિદાન માટે.

(d) કલાત્મક ક્ષમતાઓ માપવા માટે.

સાચો જવાબ: (b) સૈન્યમાં ભરતી અને શૈક્ષણિક વર્ગીકરણ માટે.

પ્રશ્ન 14: ભારતમાં બુદ્ધિ કસોટી (Intelligence Testing in India) ના ઉપયોગમાં કયો મુખ્ય પડકાર જોવા મળે છે?

(a) લોકોમાં બુદ્ધિનો અભાવ.

(b) ભાષાકીય અને સાંસ્કૃતિક વિવિધતાને કારણે પ્રમાણિત કસોટીઓનો અભાવ.

(c) ભારતમાં બુદ્ધિનું માપન શક્ય નથી.

(d) ફક્ત આર્થિક પરિબલો.

સાચો જવાબ: (b) ભાષાકીય અને સાંસ્કૃતિક વિવિધતાને કારણે પ્રમાણિત કસોટીઓનો અભાવ.

પ્રશ્ન 15: બુદ્ધિના સ્વરૂપ વિશેનો કયો ખ્યાલ સૌથી વધુ સ્વીકૃત છે?

(a) તે ફક્ત એક જ ક્ષમતા છે.

(b) તે બહુ-પરિમાણીય છે અને તેમાં વિવિધ ક્ષમતાઓનો સમાવેશ થાય છે.

(c) તે ફક્ત શાળાના પ્રદર્શન દ્વારા માપી શકાય છે.

(d) તે જન્મથી જ નિશ્ચિત હોય છે.

સાચો જવાબ: (b) તે બહુ-પરિમાણીય છે અને તેમાં વિવિધ ક્ષમતાઓનો સમાવેશ થાય છે.

પ્રશ્ન 16: સ્પીયરમેનના g-factor (જનરલ ઇન્ટેલિજન્સ ફેક્ટર) નો અર્થ શું છે?

(a) તે ફક્ત ગાણિતિક ક્ષમતા છે.

(b) તે સામાન્ય બૌદ્ધિક ઉર્જા છે જે તમામ જ્ઞાનાત્મક કાર્યોને આધાર આપે છે.

(c) તે સામાજિક કૌશલ્ય છે.

(d) તે શારીરિક શક્તિ છે.

સાચો જવાબ: (b) તે સામાન્ય બૌદ્ધિક ઉર્જા છે જે તમામ જ્ઞાનાત્મક કાર્યોને આધાર આપે છે.

પ્રશ્ન 17: થર્સ્ટનના પ્રાથમિક માનસિક ક્ષમતાઓમાં 'અવકાશી ક્ષમતા' (Spatial Ability) નો શું અર્થ છે?

- (a) શબ્દોની સમજણ.
- (b) વસ્તુઓને અવકાશમાં કલ્પના કરવાની અને ફેરફાર કરવાની ક્ષમતા.
- (c) અંકો સાથે કામ કરવાની ક્ષમતા.
- (d) લોકો સાથે વાતચીત કરવાની ક્ષમતા.

સાચો જવાબ: (b) વસ્તુઓને અવકાશમાં કલ્પના કરવાની અને ફેરફાર કરવાની ક્ષમતા.

પ્રશ્ન 18: ગિલફોર્ડના સિદ્ધાંત મુજબ, 'કામગીરી' (Operations) પરિમાણ શેને દર્શાવે છે?

- (a) માહિતીનો પ્રકાર.
- (b) માહિતી પર કરવામાં આવતી માનસિક ક્રિયાઓ (જેમ કે મૂલ્યાંકન, જ્ઞાન, ઉત્પાદન).
- (c) બુદ્ધિશાળી વર્તનના પરિણામો.
- (d) સમસ્યાનો ઉકેલ.

સાચો જવાબ: (b) માહિતી પર કરવામાં આવતી માનસિક ક્રિયાઓ (જેમ કે મૂલ્યાંકન, જ્ઞાન, ઉત્પાદન).

પ્રશ્ન 19: ગાર્ડનરની કઈ બુદ્ધિમાં અન્ય લોકોના મૂડ, લાગણીઓ અને ઇરાદાઓને સમજવાની ક્ષમતા શામેલ છે?

- (a) ભાષાકીય બુદ્ધિ.
- (b) સ્વવ્યક્તિત્વ બુદ્ધિ.
- (c) આંતરવ્યક્તિત્વ બુદ્ધિ.
- (d) સંગીતમય બુદ્ધિ.

સાચો જવાબ: (c) આંતરવ્યક્તિત્વ બુદ્ધિ.

પ્રશ્ન 20: સ્ટર્નબર્ગના સિદ્ધાંતમાં 'વ્યવહારિક બુદ્ધિ' (Practical Intelligence) નો અર્થ શું છે?

- (a) શૈક્ષણિક સમસ્યાઓ હલ કરવી.
- (b) વાસ્તવિક દુનિયાની પરિસ્થિતિઓમાં સમસ્યાઓ હલ કરવાની અને અનુકૂળ સાધવાની ક્ષમતા.
- (c) નવા વિચારો ઉત્પન્ન કરવા.
- (d) ઝડપથી માહિતી યાદ રાખવી.

સાચો જવાબ: (b) વાસ્તવિક દુનિયાની પરિસ્થિતિઓમાં સમસ્યાઓ હલ કરવાની અને અનુકૂળ સાધવાની ક્ષમતા.

પ્રશ્ન 21: 'બુદ્ધિનો વ્યાપ' (The Range of Intelligence) ના સંદર્ભમાં, 'બૌદ્ધિક વિકલાંગતા' (Intellectual Disability) ની શ્રેણીમાં સામાન્ય રીતે કયો IQ સ્કોર આવે છે?

- (a) 130 થી ઉપર.
- (b) 115-130.
- (c) 70 થી નીચે.
- (d) 85-115.

સાચો જવાબ: (c) 70 થી નીચે.

પ્રશ્ન 22: પ્રતિભાશાળી બાળકોની ઓળખ શા માટે જરૂરી છે?

- (a) ફક્ત તેમને સામાન્ય બાળકોથી અલગ પાડવા.
- (b) તેમની અનન્ય જરૂરિયાતોને પૂરી કરવા અને તેમની ક્ષમતાઓને વિકસાવવા માટે યોગ્ય શૈક્ષણિક તકો પૂરી પાડવા.
- (c) તેમને સામાન્ય શિક્ષણ પ્રણાલીમાંથી દૂર કરવા.
- (d) તેમના IQ સ્કોર્સ દર્શાવવા.

સાચો જવાબ: (b) તેમની અનન્ય જરૂરિયાતોને પૂરી કરવા અને તેમની ક્ષમતાઓને વિકસાવવા માટે યોગ્ય શૈક્ષણિક તકો પૂરી પાડવા.

પ્રશ્ન 23: બુદ્ધિ કસોટીઓ શા માટે ઉપયોગી છે?

- (a) તે ફક્ત વ્યક્તિના ભવિષ્યની આગાહી કરે છે.
- (b) તે શૈક્ષણિક અને કારકિર્દી માર્ગદર્શન, નિદાન અને સંશોધનમાં મદદ કરી શકે છે.
- (c) તે ફક્ત વ્યક્તિની નબળાઈઓ દર્શાવે છે.
- (d) તે લોકોને લેબલ લગાવે છે.

સાચો જવાબ: (b) તે શૈક્ષણિક અને કારકિર્દી માર્ગદર્શન, નિદાન અને સંશોધનમાં મદદ કરી શકે છે.

પ્રશ્ન 24: બુદ્ધિ આંક (IQ) ની વિભાવના કોણે વિકસાવી?

- (a) આલ્ફ્રેડ બિનેટ.
- (b) વિલિયમ સ્ટર્ન.
- (c) ડેવિડ વેક્સલર.
- (d) ચાર્લ્સ સ્પીયરમેન.

સાચો જવાબ: (b) વિલિયમ સ્ટર્ન (આંકની ગણતરી માટેનું સૂત્ર). આલ્ફ્રેડ બિનેટે પ્રથમ બુદ્ધિ કસોટી વિકસાવી હતી.

પ્રશ્ન 25: યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સમાં બુદ્ધિ કસોટીના ઉપયોગ સાથે કઈ ટીકા સંકળાયેલી છે?

- (a) તે બિનઉપયોગી છે.
- (b) સાંસ્કૃતિક પૂર્વગ્રહ અને સામાજિક વર્ગીકરણ માટે તેનો દુરુપયોગ.
- (c) તે ખૂબ જ સચોટ છે.
- (d) તેનો ઉપયોગ પૂરતો નથી.

સાચો જવાબ: (b) સાંસ્કૃતિક પૂર્વગ્રહ અને સામાજિક વર્ગીકરણ માટે તેનો દુરુપયોગ.

પ્રશ્ન 26: ભારતમાં બુદ્ધિ કસોટીઓનું અનુકૂળન (Adaptation) શા માટે જરૂરી છે?

- (a) તે ફક્ત આંતરરાષ્ટ્રીય ધોરણોનું પાલન કરવા માટે છે.
- (b) ભારતીય સાંસ્કૃતિક અને ભાષાકીય સંદર્ભને અનુરૂપ બનાવવા માટે.
- (c) તે ભારતીયોમાં બુદ્ધિ ઓછી હોવાથી.
- (d) તેનો કોઈ ફાયદો નથી.

સાચો જવાબ: (b) ભારતીય સાંસ્કૃતિક અને ભાષાકીય સંદર્ભને અનુરૂપ બનાવવા માટે.

પ્રશ્ન 27: બુદ્ધિનો ખ્યાલ કયા પરિબળોથી પ્રભાવિત થાય છે?

- (a) ફક્ત આનુવંશિકતા.
- (b) આનુવંશિકતા અને પર્યાવરણ બંને.
- (c) ફક્ત પર્યાવરણ.
- (d) ફક્ત સામાજિક દરજ્જો.

સાચો જવાબ: (b) આનુવંશિકતા અને પર્યાવરણ બંને.

પ્રશ્ન 28: થર્સ્ટનના સિદ્ધાંત મુજબ, 'અંકિય ક્ષમતા' (Number Ability) શું દર્શાવે છે?

- (a) શબ્દો લખવાની ક્ષમતા.
- (b) ગાણિતીય ગણતરીઓ અને સમસ્યાઓ હલ કરવાની ક્ષમતા.

(c) સામાજિક સંબંધો બનાવવાની ક્ષમતા.

(d) અવકાશમાં વસ્તુઓ સમજવાની ક્ષમતા.

સાચો જવાબ: (b) ગાણિતીય ગણતરીઓ અને સમસ્યાઓ હલ કરવાની ક્ષમતા.

પ્રશ્ન 29: ગાર્ડનરના મતે, 'સંગીતમય બુદ્ધિ' (Musical Intelligence) ધરાવતી વ્યક્તિ કયા ક્ષેત્રમાં ઉત્કૃષ્ટ હોય છે?

(a) શબ્દો અને ભાષા.

(b) સંગીત, લય અને ધૂન.

(c) સંખ્યાઓ અને તર્ક.

(d) શારીરિક હલનચલન.

સાચો જવાબ: (b) સંગીત, લય અને ધૂન.

પ્રશ્ન 30: સ્ટર્નબર્ગના સિદ્ધાંતમાં 'સર્જનાત્મક બુદ્ધિ' (Creative Intelligence) નો અર્થ શું છે?

(a) જૂની સમસ્યાઓનો ઉકેલ શોધવો.

(b) નવા વિચારો ઉત્પન્ન કરવા અને નવી પરિસ્થિતિઓમાં અનુકૂળન સાધવું.

(c) ફક્ત શાળાના અભ્યાસમાં સારા બનવું.

(d) દૈનિક કાર્યોને અસરકારક રીતે સંભાળવું.

સાચો જવાબ: (b) નવા વિચારો ઉત્પન્ન કરવા અને નવી પરિસ્થિતિઓમાં અનુકૂળન સાધવું.

UNIT IV Personality

વ્યક્તિત્વ: સિદ્ધાંતો અને મૂલ્યાંકન

પ્રશ્ન 1: સિગ્મન્ડ ફ્રોઈડ (Sigmund Freud) ના મનોવિશ્લેષણ સિદ્ધાંત (Psychoanalysis) મુજબ, વ્યક્તિત્વનો કયો ભાગ જન્મજાત આવેગો અને અનૈચ્છિક ઈચ્છાઓનો સંગ્રહ છે?

(a) અહમ્ (Ego)

(b) ઇડ (Id)

(c) પરાહમ્ (Superego)

(d) ચેતન મન (Conscious Mind)

સાચો જવાબ: (b) ઇડ (Id)

પ્રશ્ન 2: ફ્રોઈડના સિદ્ધાંતમાં, 'વાસ્તવિકતાના સિદ્ધાંત' (Reality Principle) પર કયું વ્યક્તિત્વનું ઘટક કાર્ય કરે છે?

(a) ઇડ (Id)

(b) અહમ્ (Ego)

(c) પરાહમ્ (Superego)

(d) અચેતન મન (Unconscious Mind)

સાચો જવાબ: (b) અહમ્ (Ego)

પ્રશ્ન 3: એબ્રાહમ માસ્લો (Abraham Maslow) ના માનવતાવાદી વ્યક્તિત્વ સિદ્ધાંત (Humanistic Personality Theories) માં, જરૂરિયાતોના શ્રેણીબદ્ધ ક્રમ (Hierarchy of Needs) માં સૌથી ટોચ પર કઈ જરૂરિયાત આવે છે?

- (a) સલામતી જરૂરિયાતો
- (b) પ્રેમ અને સંબંધની જરૂરિયાતો
- (c) સ્વ આવિષ્કાર (Self-Actualization)
- (d) શારીરિક જરૂરિયાતો

સાચો જવાબ: (c) સ્વ આવિષ્કાર (Self-Actualization)

પ્રશ્ન 4: કાર્લ રોજર્સ (Carl Rogers) ના માનવતાવાદી સિદ્ધાંત મુજબ, 'બિનશરતી સકારાત્મક સન્માન' (Unconditional Positive Regard) નો અર્થ શું છે?

- (a) ફક્ત ત્યારે જ સન્માન આપવું જ્યારે વ્યક્તિ સાચું પ્રદર્શન કરે.
- (b) વ્યક્તિની ખામીઓ છુપાવવા માટે તેને સન્માન આપવું.
- (c) વ્યક્તિને તેની ક્ષમતાઓ અને નબળાઈઓ સાથે, શરતો વિના સંપૂર્ણપણે સ્વીકારવું અને મૂલ્ય આપવું.
- (d) ફક્ત સ્વસન્માનને પ્રોત્સાહન આપવું.

સાચો જવાબ: (c) વ્યક્તિને તેની ક્ષમતાઓ અને નબળાઈઓ સાથે, શરતો વિના સંપૂર્ણપણે સ્વીકારવું અને મૂલ્ય આપવું.

પ્રશ્ન 5: વ્યક્તિત્વ મૂલ્યાંકન (Assessment of Personality) નો મુખ્ય હેતુ શું છે?

- (a) ફક્ત વ્યક્તિની નબળાઈઓ શોધવી.
- (b) વ્યક્તિના વિશિષ્ટ લક્ષણો, વર્તણૂકલક્ષી દાખલાઓ અને માનસિક સુખાકારીને સમજવા.
- (c) ફક્ત નોકરી માટે યોગ્યતા નક્કી કરવી.
- (d) વ્યક્તિને ચોક્કસ કેટેગરીમાં વર્ગીકૃત કરવી.

સાચો જવાબ: (b) વ્યક્તિના વિશિષ્ટ લક્ષણો, વર્તણૂકલક્ષી દાખલાઓ અને માનસિક સુખાકારીને સમજવા.

પ્રશ્ન 6: 'સ્વ-અહેવાલ' (Self-Report) વ્યક્તિત્વ મૂલ્યાંકન પદ્ધતિમાં શું શામેલ છે?

- (a) નિરીક્ષક દ્વારા વ્યક્તિનું અવલોકન કરવું.
- (b) વ્યક્તિ દ્વારા પોતાની લાગણીઓ, વિચારો અને વર્તન વિશે પ્રશ્નોના જવાબ આપવા.
- (c) અચેતન મનનું વિશ્લેષણ કરવું.
- (d) શારીરિક પ્રતિક્રિયાઓ માપવી.

સાચો જવાબ: (b) વ્યક્તિ દ્વારા પોતાની લાગણીઓ, વિચારો અને વર્તન વિશે પ્રશ્નોના જવાબ આપવા.

પ્રશ્ન 7: 'વ્યક્તિત્વ ઇન્વેન્ટરીઝ' (Personality Inventories) નું ઉદાહરણ કયું છે?

- (a) રોરશાક શાહીના ધાબાની કસોટી.
- (b) થીમેટિક એપરસેપ્શન ટેસ્ટ (TAT).
- (c) મિનેસોટા મલ્ટિફેસિક પર્સનાલિટી ઇન્વેન્ટરી (MMPI).
- (d) શબ્દ સહયોગ કસોટી.

સાચો જવાબ: (c) મિનેસોટા મલ્ટિફેસિક પર્સનાલિટી ઇન્વેન્ટરી (MMPI).

પ્રશ્ન 8: 'પ્રક્ષેપણ ટેકનિક્સ' (Projective Techniques) નો મુખ્ય હેતુ શું છે?

- (a) ફક્ત વ્યક્તિના ચેતન વિચારોને માપવા.

(b) વ્યક્તિના અચેતન વિચારો, લાગણીઓ અને સંઘર્ષોને બહાર લાવવા.

(c) વ્યક્તિની શૈક્ષણિક ક્ષમતા માપવી.

(d) વ્યક્તિના શારીરિક સ્વાસ્થ્યનું મૂલ્યાંકન કરવું.

સાચો જવાબ: (b) વ્યક્તિના અચેતન વિચારો, લાગણીઓ અને સંઘર્ષોને બહાર લાવવા.

પ્રશ્ન 9: 'રોરશાક શાહીના ધાબાની કસોટી' (The Rorschach Inkblot Test) માં પરીક્ષાર્થીને શું બતાવવામાં આવે છે?

(a) વિવિધ દ્રશ્યો દર્શાવતી તસવીરો.

(b) અસ્પષ્ટ શાહીના ડાઘા (inkblots).

(c) અધૂરા વાક્યો.

(d) ગાણિતિક સમસ્યાઓ.

સાચો જવાબ: (b) અસ્પષ્ટ શાહીના ડાઘા (inkblots).

પ્રશ્ન 10: 'થીમેટિક એપરસેપ્શન ટેસ્ટ (TAT)' માં પરીક્ષાર્થીને શું કરવાનું કહેવામાં આવે છે?

(a) શાહીના ડાઘામાં શું દેખાય છે તે જણાવવાનું.

(b) વિવિધ દ્રશ્યો દર્શાવતી તસવીરો જોઈને વાર્તા બનાવવાનું.

(c) પ્રશ્નાવલીમાં હા/ના માં જવાબ આપવાનું.

(d) પોતાના વિશે ખુલ્લી ચર્ચા કરવાનું.

સાચો જવાબ: (b) વિવિધ દ્રશ્યો દર્શાવતી તસવીરો જોઈને વાર્તા બનાવવાનું.

પ્રશ્ન 11: ફ્રોઈડના સિક્કાંત મુજબ, 'પાલિકા' (Superego) નો વિકાસ ક્યારે થાય છે?

(a) જન્મ સમયે.

(b) બાળપણમાં, માતા-પિતા અને સામાજિક ધોરણોના આંતરિકકરણ દ્વારા.

(c) કિશોરાવસ્થામાં.

(d) પુખ્તાવસ્થામાં.

સાચો જવાબ: (b) બાળપણમાં, માતા-પિતા અને સામાજિક ધોરણોના આંતરિકકરણ દ્વારા.

પ્રશ્ન 12: માસ્લો અનુસાર, કઈ જરૂરિયાતો સુરક્ષા, સ્થિરતા અને ભયમુક્તિ સાથે સંબંધિત છે?

(a) પ્રેમ અને સંબંધની જરૂરિયાતો.

(b) શારીરિક જરૂરિયાતો.

(c) સલામતી જરૂરિયાતો.

(d) સ્વ-સન્માનની જરૂરિયાતો.

સાચો જવાબ: (c) સલામતી જરૂરિયાતો.

પ્રશ્ન 13: કાર્લ રોજર્સના મતે, 'સ્વ-ખ્યાલ' (Self-concept) શું છે?

(a) અન્ય લોકો આપણને કેવી રીતે જુએ છે.

(b) વ્યક્તિ પોતાના વિશે શું માને છે અને અનુભવે છે.

(c) વ્યક્તિના અચેતન આવેગો.

(d) વ્યક્તિની જન્મજાત આવેગો.

સાચો જવાબ: (b) વ્યક્તિ પોતાના વિશે શું માને છે અને અનુભવે છે.

પ્રશ્ન 14: સ્વ-અહેવાલ પદ્ધતિઓનો મુખ્ય ગેરલાભ શું હોઈ શકે છે?

(a) તે વ્યક્તિગત માહિતી પ્રદાન કરતી નથી.

(b) વ્યક્તિની ઈમાનદારી અને સ્વ-જાગૃતિ પર આધારિત હોવાથી પક્ષપાત (bias) ની શક્યતા.

(c) તે લાગુ કરવા માટે ખૂબ જ જટિલ છે.

(d) તે ખૂબ ખર્ચાળ છે.

સાચો જવાબ: (b) વ્યક્તિની ઈમાનદારી અને સ્વ-જાગૃતિ પર આધારિત હોવાથી પક્ષપાત (bias) ની શક્યતા.

પ્રશ્ન 15: વ્યક્તિત્વ ઇન્વેન્ટરીઝ સામાન્ય રીતે કયા સ્વરૂપમાં હોય છે?

(a) મૌખિક મુલાકાતો.

(b) પ્રશ્નાવલીઓ અથવા સ્કેલ જેમાં વ્યક્તિએ ચોક્કસ જવાબો પસંદ કરવાના હોય છે.

(c) કલાત્મક પ્રવૃત્તિઓ.

(d) શારીરિક પરીક્ષણો.

સાચો જવાબ: (b) પ્રશ્નાવલીઓ અથવા સ્કેલ જેમાં વ્યક્તિએ ચોક્કસ જવાબો પસંદ કરવાના હોય છે.

પ્રશ્ન 16: પ્રક્ષેપણ ટેકનિક્સ શા માટે 'પ્રક્ષેપણ' કહેવાય છે?

(a) કારણ કે તે વ્યક્તિના ભવિષ્યનું અનુમાન લગાવે છે.

(b) કારણ કે વ્યક્તિ પોતાની આંતરિક લાગણીઓ અને સંઘર્ષોને અસ્પષ્ટ ઉત્તેજના પર 'પ્રોજેક્ટ' કરે છે.

(c) કારણ કે તે વ્યક્તિની રચનાત્મકતા માપે છે.

(d) કારણ કે તે અન્ય લોકોનું મૂલ્યાંકન કરે છે.

સાચો જવાબ: (b) કારણ કે વ્યક્તિ પોતાની આંતરિક લાગણીઓ અને સંઘર્ષોને અસ્પષ્ટ ઉત્તેજના પર 'પ્રોજેક્ટ' કરે છે.

પ્રશ્ન 17: રોરશાક શાહીના ધાબાની કસોટીનો મુખ્ય ફાયદો શું છે?

(a) તે ખૂબ જ ઝડપી છે.

(b) તે વ્યક્તિના અચેતન મનની ઊંડી સમજ આપી શકે છે.

(c) તે આંકડાકીય રીતે ખૂબ જ સરળ છે.

(d) તે શૈક્ષણિક પ્રદર્શનનું સચોટ માપન કરે છે.

સાચો જવાબ: (b) તે વ્યક્તિના અચેતન મનની ઊંડી સમજ આપી શકે છે.

પ્રશ્ન 18: TAT માં વાર્તા બનાવવાનું કાર્ય કયા મનોવૈજ્ઞાનિક સિદ્ધાંત પર આધારિત છે?

(a) જ્ઞાનાત્મક સિદ્ધાંત.

(b) મનોવિશ્લેષણાત્મક સિદ્ધાંત (વ્યક્તિ પોતાની જરૂરિયાતો અને સંઘર્ષો વાર્તાઓમાં પ્રતિબિંબિત કરે છે).

(c) વર્તનવાદ.

(d) જૈવિક સિદ્ધાંત.

સાચો જવાબ: (b) મનોવિશ્લેષણાત્મક સિદ્ધાંત (વ્યક્તિ પોતાની જરૂરિયાતો અને સંઘર્ષો વાર્તાઓમાં પ્રતિબિંબિત કરે છે).

પ્રશ્ન 19: ફ્રોઈડના મતે, વ્યક્તિત્વનો વિકાસ કયા તબક્કાઓમાંથી પસાર થાય છે?

(a) જ્ઞાનાત્મક વિકાસના તબક્કા.

(b) મનો-જાતીય (Psychosexual) વિકાસના તબક્કા.

(c) સામાજિક વિકાસના તબક્કા.

(d) નૈતિક વિકાસના તબક્કા.

સાચો જવાબ: (b) મનો-જાતીય (Psychosexual) વિકાસના તબક્કા.

પ્રશ્ન 20: માસ્લોના મતે, સ્વ આવિષ્કાર (Self-Actualization) પ્રાપ્ત કરનાર વ્યક્તિની લાક્ષણિકતા શું હોય છે?

- (a) તે સંપૂર્ણ હોય છે અને તેને કોઈ સમસ્યા નથી હોતી.
- (b) તે વાસ્તવિકતાનો સચોટ સ્વીકાર કરે છે, સર્જનાત્મક હોય છે અને સ્વયંસ્કુરિત હોય છે.
- (c) તે અન્ય લોકો પર સંપૂર્ણપણે નિર્ભર હોય છે.
- (d) તે ફક્ત પૈસા કમાવા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.

સાચો જવાબ: (b) તે વાસ્તવિકતાનો સચોટ સ્વીકાર કરે છે, સર્જનાત્મક હોય છે અને સ્વયંસ્કુરિત હોય છે.

પ્રશ્ન 21: કાર્લ રોજર્સના 'રોજરિયન થેરાપી' નું કેન્દ્રીય તત્વ શું છે?

- (a) ભૂતકાળના આઘાતનું વિશ્લેષણ.
- (b) વ્યક્તિ-કેન્દ્રિત ઉપચાર (Client-centered therapy) અને બિનશરતી સકારાત્મક સન્માન.
- (c) વર્તનને બદલવા માટે પુરસ્કાર અને સજા.
- (d) દવાઓનો ઉપયોગ.

સાચો જવાબ: (b) વ્યક્તિ-કેન્દ્રિત ઉપચાર (Client-centered therapy) અને બિનશરતી સકારાત્મક સન્માન.

પ્રશ્ન 22: વ્યક્તિત્વ ઇન્વેન્ટરીઝનો ઉપયોગ કયા હેતુ માટે થઈ શકે છે?

- (a) વ્યક્તિના IQ સ્કોર માપવા.
- (b) વ્યક્તિત્વના લક્ષણોનું મૂલ્યાંકન કરવું, કારકિર્દી માર્ગદર્શન અને સંશોધન.
- (c) અચેતન મનનું વિશ્લેષણ કરવું.
- (d) બાળકના વિકાસના તબક્કાઓ નક્કી કરવા.

સાચો જવાબ: (b) વ્યક્તિત્વના લક્ષણોનું મૂલ્યાંકન કરવું, કારકિર્દી માર્ગદર્શન અને સંશોધન.

પ્રશ્ન 23: પ્રક્ષેપણ ટેકનિક્સની મુખ્ય મર્યાદા શું છે?

- (a) તે ખૂબ જ ઓછી માહિતી પ્રદાન કરે છે.
- (b) તેમની વિશ્વસનીયતા (reliability) અને યથાર્થતા (validity) અંગેના પ્રશ્નો, અને વ્યાખ્યા કરવામાં નિષ્ણાતની જરૂરિયાત.
- (c) તે લાગુ કરવા માટે ખૂબ જ સરળ છે.
- (d) તે ફક્ત શૈક્ષણિક હેતુઓ માટે ઉપયોગી છે.

સાચો જવાબ: (b) તેમની વિશ્વસનીયતા (reliability) અને યથાર્થતા (validity) અંગેના પ્રશ્નો, અને વ્યાખ્યા કરવામાં નિષ્ણાતની જરૂરિયાત.

પ્રશ્ન 24: રોરશાક ટેસ્ટમાં, શાહીના ડાઘાને કેવી રીતે પ્રસ્તુત કરવામાં આવે છે?

- (a) રંગીન પેઇન્ટિંગ્સ તરીકે.
- (b) દસ પ્રમાણિત ઇન્કબ્લોટ કાર્ડ્સના સમૂહ તરીકે.
- (c) કાળા અને સફેદ ફોટોગ્રાફ્સ તરીકે.
- (d) ત્રણ પરિમાણીય મોડેલ્સ તરીકે.

સાચો જવાબ: (b) દસ પ્રમાણિત ઇન્કબ્લોટ કાર્ડ્સના સમૂહ તરીકે.

પ્રશ્ન 25: TAT માં દર્શાવવામાં આવેલી તસવીરો સામાન્ય રીતે કયા પ્રકારની હોય છે?

- (a) સ્પષ્ટ અને સરળ દ્રશ્યો.

(b) અસ્પષ્ટ અથવા અર્થઘટન કરી શકાય તેવા દ્રશ્યો જેમાં લોકો અથવા પરિસ્થિતિઓ દર્શાવવામાં આવે છે.

(c) પ્રકૃતિના દ્રશ્યો.

(d) ફક્ત અમૂર્ત કલા.

સાચો જવાબ: (b) અસ્પષ્ટ અથવા અર્થઘટન કરી શકાય તેવા દ્રશ્યો જેમાં લોકો અથવા પરિસ્થિતિઓ દર્શાવવામાં આવે છે.

પ્રશ્ન 26: ફોઈડના મનોવિશ્લેષણ સિદ્ધાંત મુજબ, ચિંતા (Anxiety) નો સ્ત્રોત શું છે?

(a) ફક્ત શારીરિક તણાવ.

(b) ઇડ, અહમ્ અને પરાહમ્ વચ્ચેનો સંઘર્ષ.

(c) પર્યાવરણીય દબાણ.

(d) સામાજિક સંબંધો.

સાચો જવાબ: (b) ઇડ, અહમ્ અને પરાહમ્ વચ્ચેનો સંઘર્ષ.

પ્રશ્ન 27: માનવતાવાદી વ્યક્તિત્વ સિદ્ધાંતો કયા પર ભાર મૂકે છે?

(a) ભૂતકાળના અનુભવો અને અચેતન સંઘર્ષો.

(b) વ્યક્તિની જન્મજાત વૃદ્ધિની ક્ષમતા, સ્વતંત્ર ઇચ્છા અને સ્વ-અનુભૂતિ.

(c) શીખેલા વર્તન દાખલાઓ.

(d) જૈવિક અને આનુવંશિક પરિબલો.

સાચો જવાબ: (b) વ્યક્તિની જન્મજાત વૃદ્ધિની ક્ષમતા, સ્વતંત્ર ઇચ્છા અને સ્વ-અનુભૂતિ.

પ્રશ્ન 28: વ્યક્તિત્વ મૂલ્યાંકનમાં સ્વ-અહેવાલનો એક ફાયદો શું છે?

(a) તે વ્યક્તિના અચેતન મનને સીધો માપે છે.

(b) તે પ્રમાણભૂત અને આંકડાકીય રીતે વિશ્લેષણ કરી શકાય તેવા પરિણામો પ્રદાન કરે છે.

(c) તે પરીક્ષક પર ઓછો આધાર રાખે છે.

(d) તે હંમેશા સચોટ હોય છે.

સાચો જવાબ: (b) તે પ્રમાણભૂત અને આંકડાકીય રીતે વિશ્લેષણ કરી શકાય તેવા પરિણામો પ્રદાન કરે છે.

પ્રશ્ન 29: રોરશાક શાહીના ધાબાની કસોટીનું વિશ્લેષણ કરતી વખતે, મનોવિજ્ઞાની કઈ બાબતો પર ધ્યાન આપે છે?

(a) ફક્ત વ્યક્તિના જવાબોની સંખ્યા.

(b) જવાબોની સામગ્રી, સ્થાન (આખો ડાઘ કે તેનો ભાગ), નિર્ધારક (આકાર, રંગ, હલનચલન) અને મૌલિકતા.

(c) ફક્ત વ્યક્તિની ઉંમર.

(d) ફક્ત ટેસ્ટ પૂર્ણ કરવામાં લાગતો સમય.

સાચો જવાબ: (b) જવાબોની સામગ્રી, સ્થાન (આખો ડાઘ કે તેનો ભાગ), નિર્ધારક (આકાર, રંગ, હલનચલન) અને મૌલિકતા.

પ્રશ્ન 30: TAT નો ઉપયોગ કયા પ્રકારની મનોવૈજ્ઞાનિક માહિતી મેળવવા માટે વધુ યોગ્ય છે?

(a) ચોક્કસ વ્યક્તિત્વ લક્ષણોનું પ્રમાણીકરણ.

(b) વ્યક્તિની પ્રેરણાઓ, જરૂરિયાતો, સંઘર્ષો અને આંતરવ્યક્તિત્વ સંબંધોની ગતિશીલતા.

(c) IQ સ્કોર માપવા.

(d) માનસિક રોગનું સીધું નિદાન.

સાચો જવાબ: (b) વ્યક્તિની પ્રેરણાઓ, જરૂરિયાતો, સંઘર્ષો અને આંતરવ્યક્તિત્વ સંબંધોની ગતિશીલતા.